

การศึกษาความคิดเห็นของเภสัชกรภาครัฐที่มีต่อคุณสมบัติของเภสัชกรในหน่วยงานภาครัฐ และเภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท: การวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง

พิชญา นวลไต้ศรี¹, นิธิศ สุชากุล², ชินภัทร์ กิตติพงษ์วิวัฒน์³, วิราภรณ์ ช่วยวงศ์⁴, บุญญา ชันธโกภา⁵,
อิชฎิ เบญจางคประเสริฐ⁶, รัฐณัฐอร คังคะสุวรรณ⁶, ปฐวี ภูนุชช้อย⁷, พวงเพชร กลิ่นแก้ว⁶

¹สาขาวิชาเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสตูล

³โรงพยาบาลห้วยยอด จังหวัดตรัง

⁴โรงพยาบาลปัตตานี จังหวัดปัตตานี

⁵ด่านอาหารและยาป่าดงเบงชาร์ท จังหวัดสงขลา

⁶โรงพยาบาลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

⁷โรงพยาบาลพัทลุง จังหวัดพัทลุง

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาคุณสมบัติที่จำเป็นของเภสัชกรภาครัฐที่ทำงานในโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และด่านอาหารและยา ในด้านความรู้ ทักษะและความสามารถ รวมถึงศึกษาความคาดหวังของเภสัชกรภาครัฐที่มีต่อเภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท **วิธีการศึกษา:** การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด (Framework Analysis) **ผลการวิจัย:** คุณสมบัติที่จำเป็นของเภสัชกรภาครัฐประกอบด้วย ความรู้เรื่องยาและโรค ความรู้เฉพาะทางคลินิก การบริหารจัดการคลังเวชภัณฑ์ สิทธิการรักษาพยาบาล รวมถึงความรู้เรื่องกฎหมายและระเบียบราชการ และทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะด้านภาษา และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังต่อเภสัชกรที่จบปริญญาโทว่า ควรเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีกระบวนการคิดเชิงระบบและการมองปัญหาแบบองค์รวม มีความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดสำคัญ คือ การขาดทุนสนับสนุนการศึกษาและการงานที่มาก ทำให้การลาศึกษาต่อทำได้ยาก **สรุป:** คุณสมบัติที่สำคัญของเภสัชกรภาครัฐยุคใหม่ คือ ความสามารถบูรณาการทั้งความรู้ทางวิชาชีพ และทักษะที่จำเป็นเพื่อตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้รับบริการ การศึกษาระดับปริญญาโทช่วยเพิ่มศักยภาพของเภสัชกรในด้านการบริหารจัดการและการคิดเป็นระบบ ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนทุนการศึกษาและกำหนดตำแหน่งงานให้สอดคล้องกับวุฒิการศึกษาเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร

คำสำคัญ: เภสัชกรภาครัฐ คุณสมบัติเภสัชกร ปริญญาโททางเภสัชศาสตร์ ทักษะการคิดเชิงระบบ

รับต้นฉบับ: 9 ม.ค. 2569, ได้รับบทความฉบับปรับปรุง: 3 มี.ค. 2569, รับลงตีพิมพ์: 10 มี.ค. 2569

ผู้ประสานงานบทความ: พิชญา นวลไต้ศรี สาขาวิชาเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110 E-mail: pitchaya.n@psu.ac.th

**A Study of Government Pharmacists' Opinions on the Qualifications of Pharmacists Working in
Public Sector Organizations and Master's Degree Graduates
: A Qualitative Research in the Lower Southern Region**

Pitchaya Nualdaisri¹, Nithit Suthakul², Chinnaphat Kitthipongvivat³, Wirakarn Chuaywong⁴, Boonyisa Khantapokha⁵,
Isadee Benjangkprasert⁶, Ratnaton Khanghasuwan⁶, Patawee Punuch-apai⁷, Phoungphet Klinkeaw⁶

¹Department of Social and Administration Pharmacy, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Prince of Songkla University

²Satun Provincial Health Office, Satun

³Huai Yot Hospital, Trang

⁴Pattani Hospital, Pattani

⁵Padang Besar FDA Check Point, Songkhla

⁶Hatyai Hospital, Songkhla

⁷Phatthalung Hospital, Phatthalung

Abstract

Objectives: To explore the essential competencies required of public sector pharmacists working in hospitals, provincial public health offices, and food and drug checkpoints in terms of knowledge, skills, and abilities, and to examine expectations of public sector pharmacists toward those who have completed a master's degree. **Methods:** This qualitative study employed in-depth interviews with 16 key informants, comprising public sector pharmacists at both managerial and operational levels. A semi-structured interview guide was used as the research instrument. The data were analysed using the Framework Analysis. **Results:** Essential competencies of public sector pharmacists include knowledge of drugs and diseases, specialized clinical knowledge, pharmaceutical inventory management, healthcare benefit schemes, as well as knowledge of laws and regulations. They also require a variety of abilities such as communication skills, language proficiency, and digital technology skills. Informants' expectations for pharmacists with a master's degree included being change agent with systems thinking and a holistic approach to problem-solving. They were also expected to possess knowledge of research methodology and data analysis to generate evidence for informed decision-making. However, major barriers included limited financial support for further education and heavy workloads, which hinder opportunities for study leave. **Conclusion:** The essential qualities of modern government pharmacists are the integration of professional knowledge with necessary skills to effectively respond to the diverse needs of people. Master's degree education enhances the potential of pharmacists in management and systematic thinking. To optimise organisational benefits, the government should establish policies that provide scholarships and job opportunities that correspond with advanced degrees.

Keywords: government pharmacists, pharmacist qualifications, master degree in pharmacy, systems thinking skills

บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้นิยามบทบาทของเภสัชกรจากการจ่ายยาแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นผู้ให้บริการเภสัชกรเจ็ดดาว (seven-star provider) ประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้ตัดสินใจ นักสื่อสาร ผู้จัดการ ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำ และครู เภสัชกรมีความสำคัญต่อการยกระดับงานสาธารณสุขผ่านการส่งเสริมการใช้อย่างสมเหตุสมผล การป้องกันโรค การให้ความรู้ด้านสุขภาพ และการให้บริการโดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (1) แต่ท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงของระบบสุขภาพโลกและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่รุดหน้าอย่างรวดเร็ว บทบาทของเภสัชกรในหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทยจำเป็นต้องได้รับการยกระดับให้ก้าวพ้นจากการเป็นเพียงผู้จ่ายยา ไปสู่การเป็นผู้ทำงานเชิงรุกและการจัดการระบบยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างครบวงจร เพื่อตอบสนองต่อความซับซ้อนของโรคและพฤติกรรมของยาใหม่และผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

บางประเทศกำหนดสมรรถนะ (competency) สำหรับเภสัชกรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเภสัชกรจะต้องปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐาน 6 ด้านหลัก คือ 1) การปฏิบัติวิชาชีพอย่างเชี่ยวชาญเน้นการดูแลผู้ป่วยเฉพาะรายที่มีความซับซ้อน 2) การสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานโดยเน้นความสามารถในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ 3) การมีภาวะผู้นำ การแสดงออกถึงวิสัยทัศน์ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางหรือนโยบายด้านสุขภาพ 4) การจัดการซึ่งครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากร (คน งบประมาณ และเวลา) 5) การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาขีดความสามารถ และ 6) ความสามารถด้านการวิจัยและการประเมินผลเพื่อแก้ไขปัญหา (2) จากสมรรถนะที่เพิ่มขึ้น เภสัชกรจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ และความสามารถที่เพิ่มขึ้น ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์และการศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น

แม้ว่าหลักสูตรเภสัชศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยจะมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและบริบทของระบบสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป แต่การปฏิบัติงานจริงในหน่วยงานภาครัฐ ยังคงต้องการสมรรถนะเฉพาะด้านที่แตกต่างกันตามภารกิจและบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบกับในยุคดิจิทัลที่ระบบราชการต้องปรับตัวเข้าสู่การบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

กระบวนการทำงานในองค์กรภาครัฐจึงมีความซับซ้อนและต้องอาศัยทักษะที่หลากหลายมากกว่าความรู้ด้านยาและทักษะวิชาชีพทางคลินิก การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทจึงกลายเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเภสัชกรควบคู่กับทางเลือกในการศึกษาอื่น ๆ เช่น หลักสูตรระยะสั้นที่อยู่ภายใต้ราชวิทยาลัยเภสัชกรรมแห่งประเทศไทย

บัณฑิตส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาจากหลักสูตรปริญญาโทของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มักปฏิบัติงานในเขตภาคใต้ตอนล่างในหน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลและสำนักงานสาธารณสุข รวมถึงด้านอาหารและยา จากการทบทวนงานวิจัยในอดีต ยังไม่เคยมีการรายงานเกี่ยวกับคุณสมบัติของเภสัชกรที่สำคัญต่อการทำงานในสำนักงานสาธารณสุข หรือด้านอาหารและยา รวมถึงคุณสมบัติของเภสัชกรโรงพยาบาลภาครัฐในปัจจุบันอาจเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต รวมถึงยังไม่มีรายงานความคาดหวังจากหน่วยงานต่อผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทในสาขาดังกล่าว วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ เพื่อค้นหาคุณสมบัติที่สำคัญในปัจจุบันของเภสัชกรภาครัฐที่ทำงานในโรงพยาบาลและสำนักงานสาธารณสุข รวมถึงด้านอาหารและยา และเภสัชกรที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทตลอดจนเพื่อรวบรวมความแตกต่างของการเรียนในระดับปริญญาโทและหลักสูตรระยะสั้นที่เป็นทางเลือกในปัจจุบันโดยมุ่งทำความเข้าใจจากมุมมอง ความเห็น ประสบการณ์ และการรับรู้ของเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีความเหมาะสมในเชิงระเบียบวิธีเนื่องจากเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนมุมมองกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัว และความท้าทายในการปฏิบัติงานได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน (3)

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้รับการพิจารณาประเด็นจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เลขเอกสารจริยธรรมการวิจัยที่ ม.อ.108/66-2028 การศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน 2566 - มกราคม 2567

พื้นที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างเนื่องจากเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานของที่มีวิจัยและมีบริบทที่แตกต่างจากภาคอื่น ๆ การศึกษาผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงโดยมีเกณฑ์คัด

เข้าคือ เป็นเภสัชกรที่ทำงานในโรงพยาบาลรัฐระดับ
โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์ หรือสำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัด หรือด่านอาหารและยา มีประสบการณ์
ทำงานในหน่วยงานนั้น ๆ มากกว่า 1 ปี ทำงานในตำแหน่ง
ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงาน และทำงานในพื้นที่ภาคใต้
ตอนล่าง เกณฑ์คัดออกคือ ผู้ให้ข้อมูลปฏิเสธการให้ข้อมูล

การเก็บข้อมูล

ผู้สัมภาษณ์ คือ นักวิจัยหลักซึ่งมีประสบการณ์การ
ทำงานวิจัยคุณภาพ และทีมวิจัยที่เป็นนักศึกษาระดับ
ปริญญาโท สาขาวิชาเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
คณะเภสัชศาสตร์ รวมจำนวน 8 คน ซึ่งมีประสบการณ์การ
ทำงานในโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และ
ด่านอาหารและยา ทีมวิจัยทุกคนที่เป็นนักศึกษาผ่านการ
เรียนการทำวิจัยเชิงคุณภาพ และผ่านการฝึกสัมภาษณ์
จำลองเพื่อให้มีความสามารถในการเก็บข้อมูล

ทีมวิจัยทั้งหมดร่วมกันพัฒนาแบบสอบถามถึง
โครงสร้าง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ส่วนสำคัญคือ 1. ข้อมูล
ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2. ความคิดเห็นของเภสัชกรภาครัฐต่อ
คุณสมบัติของเภสัชกรโดยพัฒนาตามกรอบแนวคิด
Knowledge, Skills, and Abilities (KSA) framework ที่
ประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ และความสามารถ 3. ความ
คิดเห็นของเภสัชกรภาครัฐที่มีต่อเภสัชกรที่จบการศึกษา
ระดับปริญญาโทและการศึกษาต่อเนื่อง และ 4. การ
สนับสนุนการศึกษาที่สูงขึ้น ข้อคำถามที่พัฒนาได้ถูก
ทดสอบความเข้าใจจากทีมวิจัยที่เป็นเภสัชกรในหน่วยงาน
รัฐ จากนั้นแก้ไขข้อคำถามที่กำกวมและเข้าใจยากจนได้
แบบสอบถามถึงโครงสร้างที่พร้อมใช้งาน

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยนัดหมายวันและเวลาที่
สะดวกสำหรับการสัมภาษณ์แบบซึ่งหน้ากับผู้ให้ข้อมูล
ระหว่างการสัมภาษณ์มีการบันทึกเฉพาะเสียงแบบดิจิทัล
การสัมภาษณ์ดำเนินไปจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว การเก็บข้อมูล
ไม่มีการบันทึกชื่อของผู้ให้ข้อมูล แต่จะใช้รหัสกำกับเพื่อให้
สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้กับบทถอดเทปการสัมภาษณ์ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

บทสัมภาษณ์ถูกถอดความแบบคำต่อคำทันทีหลัง
การสัมภาษณ์แต่ละครั้งเสร็จสิ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้
วิธีการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด (Framework Analysis)
จากกรอบแนวคิด KSA โดยใช้โปรแกรม NVivo 15
(subscription number: A-S00565864) การวิเคราะห์ข้อมูล
ดำเนินไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้มั่นใจว่า

สามารถระบุและติดตามประเด็นสำคัญที่อาจตกหล่นจาก
การสัมภาษณ์ครั้งก่อนหน้าได้ นักวิจัยแต่ละคนวิเคราะห์บท
ถอดความด้วยตนเอง จากนั้นนำประเด็นและธีม (theme) ที่
ค้นพบมาหารือร่วมกันในการประชุมที่มิววิจัยโดยมีหัวหน้า
โครงการเป็นผู้นำการประชุม ทีมวิจัยใช้กระบวนการ peer
debriefing ผ่านการพูดคุยปรึกษา ตรวจสอบ และ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทีมวิจัยซึ่งมีทั้งผู้ที่ทำงานใน
สาขาเดียวกันและต่างสาขา แต่ทุกคนทำงานในหน่วยงาน
รัฐ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและเป็นการตรวจสอบยืนยันว่า
ข้อค้นพบนั้นสมเหตุสมผล และได้รับการยอมรับในมุมมอง
ของคนอื่น ๆ

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเภสัชกรที่ปฏิบัติงานอยู่ใน
หน่วยงานภาครัฐ รวม 16 คน ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไป
ของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งเป็นเภสัชกรโรงพยาบาล 12 คน
เภสัชกรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 2 คน และเภสัชกรใน
ด่านอาหารและยา 2 คน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง
(13 คน) มีอายุอยู่ระหว่าง 30-39 ปี (6 คน) และ 40-49 ปี
(5 คน) ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดสงขลา (10 คน) พัทลุง (2
คน) ตรัง (2 คน) และปัตตานี (2 คน) มีระยะเวลาทำงาน
เฉลี่ย 17.6 ปี สูงที่สุด 33 ปี น้อยที่สุด 4 ปี ลักษณะงานที่
รับผิดชอบมีความหลากหลายทั้งหัวหน้าหน่วยงานเภสัช
กรรม งานบริหารเภสัชกรรม งานผลิตยา งานบริหารคลัง
เวชภัณฑ์ งานบริการเภสัชสนเทศ และงานเภสัช
สาธารณสุข ตารางที่ 2 แสดงคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามเรื่องคุณสมบัติพื้นฐานของ
เภสัชกรในหน่วยงานภาครัฐในหลากหลายประเด็น โดย
สามารถแบ่งหมวดหมู่ออกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ
คุณสมบัติด้านความรู้และด้านทักษะความสามารถ

ความรู้

ความรู้เรื่องโรคและยา

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนที่ทำงานในโรงพยาบาล (12 คน)
ให้ข้อมูลตรงกันว่า เภสัชกรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลต้อง
มีความรู้เรื่องยาและโรค เภสัชกรที่ทำงานในหน่วยจ่ายยา
ผู้ป่วยนอกต้องมีความรู้ความแม่นยำในเรื่องยา กลไกการ
ออกฤทธิ์ของยา กลุ่มชนิดยา การปรับยาให้เหมาะสมกับ

ตารางที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)
หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน	
โรงพยาบาลศูนย์	6
โรงพยาบาลทั่วไป	6
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	2
ด้านอาหารและยา	2
เพศ	
ชาย	3
หญิง	13
ช่วงอายุ (ปี)	
20-39	7
≥ 40	9
ระยะเวลาปฏิบัติงาน (ปี)	
< 5	1
5-10	6
> 10	9
บทบาท	
หัวหน้างาน	6
ผู้ปฏิบัติงาน	6

โรคและผู้ป่วย และอาจต้องมีความรู้เรื่องโครงสร้างของยาด้วย นอกจากนี้จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการช้ยาร่วมกับยาและอาหาร สมุนไพร การจัดการอาการไม่พึงประสงค์ การแพ้ยาและอาการที่เกิดขึ้น รวมถึงการจัดการการแพ้ยา ต้องมีความสามารถในการคัดกรองใบสั่งยาจากแพทย์หรือค้นหาปัญหาจากการช้ยา นอกจากนี้ ในฐานะเภสัชกร ยังต้องมีการเรียนรู้เรื่องยาชนิดใหม่ด้วย ผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวถึงความสำคัญของการฝึกปฏิบัติ ถึงแม้ว่าจะมีความรู้แล้ว เภสัชกรจำเป็นต้องมีการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงด้วย

“ข้อมูลยาทั่วไปคิดว่าก็เหมาะสมกับคนไข้แบบไหนบ้าง มีข้อห้ามใช้อะไร เกี่ยวกับการปรับตามไต เกิดอินเตอร์แอคชันกับยาตัวเองบ้างมั้ง แล้วก็กับผู้ป่วยที่เซนซีทีฟ เราต้องมีการปรับยาแบบไหนบ้าง เรื่องพวกนี้เหมือนเราน่าจะพอรู้จักกันอยู่แล้วทุกคนใช้ใหม่ เพราะว่าตอนสอบมันก็เหมือนต้องผ่านการวัดความรู้ขั้นต่ำ แต่ว่าปัญหามันก็คือเราไม่ค่อยได้อัปเดตมากกว่า เกี่ยวกับยาใหม่ ๆ” P15

นอกจากความรู้ทั่วไปเรื่องการช้ยาแล้ว เภสัชกรจำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะทางของแต่ละหน่วยงานเฉพาะ เช่น ในหน่วยเคมีบำบัด ผู้ให้ข้อมูลชี้แจงว่าเภสัชกรควรมีความรู้ในเรื่องยาเคมีบำบัด การดูแลผู้ป่วยในระยะท้าย การเตรียมยา การผลิตยาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะยาเคมีบำบัด การ

ตารางที่ 2. คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล

รหัสผู้ให้ข้อมูล	เพศ	อายุ	ระยะเวลาปฏิบัติงาน (ปี)	ลักษณะงานของผู้ให้ข้อมูล
P01	หญิง	30-39	9	บริหารเภสัชกรรม
P02	หญิง	40-49	17	บริหารเภสัชกรรม
P03	หญิง	>50	33	หัวหน้างานเภสัชกรรม
P04	หญิง	30-39	10	บริหารเภสัชกรรม
P05	หญิง	40-49	19	เภสัชสาธารณสุข
P06	หญิง	40-49	22	เภสัชสาธารณสุข
P07	ชาย	>50	27	หัวหน้างานเภสัชกรรม
P08	หญิง	30-39	6	งานผลิตยา
P09	ชาย	30-39	8	เภสัชสาธารณสุข
P10	ชาย	40-49	25	เภสัชสาธารณสุข
P11	หญิง	30-39	10	บริหารคลังเวชภัณฑ์
P12	หญิง	>50	32	บริหารคลังเวชภัณฑ์
P13	หญิง	20-29	4	บริการเภสัชสนเทศ
P14	หญิง	>50	28	บริการเภสัชสนเทศ
P15	หญิง	30-39	10	งานผลิตยา
P16	หญิง	40-49	22	บริหารเภสัชกรรม

เข้าใจได้ในหลายบริบท ต้องสื่อสารกับสหวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการสื่อสารกับผู้บริหาร และอาจต้องมีการสื่อสารเพื่อใกล้เคียงกับผู้ประกอบการ ทั้งนี้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องทักษะการฟังที่ดีด้วย เกสซักรจำเป็นต้องมีทักษะการฟังอย่างเข้าใจเพื่อทราบความต้องการและประเด็นปัญหาที่แท้จริงของผู้รับบริการ

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า เกสซักรควรมีทักษะความเป็นผู้นำและทักษะการทำงานเป็นทีม เพราะเกสซักรต้องทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานอื่น ๆ ทั้งในวิชาชีพเดียวกันและวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งแพทย์ พยาบาล และนักวิชาการ ดังนั้นเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ เกสซักรจะต้องเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์

“การทำงานเป็นทีมอันนี้สำคัญมากเลย เราไม่ได้อยู่ร้านยา โดยเฉพาะโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ที่มีจำนวนผู้ร่วมงานเยอะ ๆ ยี่สิบ สามสิบ สิบคนขึ้นไป เพราะฉะนั้นทีมเวิร์คสำคัญมาก มันต้องแบ่งงานกันทำ ช่วยกันทำ ต้องไม่เกี่ยงว่าฉันอยู่ตำแหน่งหนึ่ง ฉันทำสองไม่ได้ คือเราช่วยกันได้ทุกตำแหน่ง เมื่อของเราว่าง เราก็สามารถไปทำให้เค้าได้ แต่ไม่ใช่ว่าของตัวเองก็ไม่ทำแล้วไปยุ่งแต่ของเพื่อน อันนี้ก็ไม่ใช่ไอเค” P03

ผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวอีกว่า อาชีพเกสซักรจำเป็นต้องมีทักษะการบริการด้วยใจ (service mind) มีทัศนคติที่ดีต่องานบริการ และมุ่งเน้นความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งไม่ใช่มีเพียงแต่ผู้ป่วย แต่ยังหมายรวมถึงเพื่อนร่วมงานและเพื่อนจากสหวิชาชีพด้วย

“การสื่อสารก็ควรเรียนนะจริง ๆ เพราะว่าตรงหน้างานบางที่เราก็ต้องเหมือนรองรับอารมณ์เราเป็นจุดสุดท้ายของระบบเนอะ แบบรับยาเสร็จปุ๊บกลับบ้านเนี่ยคะ บางทีคนไข้เอาอารมณ์ทั้งหมดมาทิ้งที่เรา ดังนั้นเราก็น่าจะต้องมีเรียนเรื่องการสื่อสาร การจัดการอารมณ์ด้วยคะ แล้วก็การคุยกับทีมสหวิชาชีพ แต่ว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหา” P15

อีกหนึ่งทักษะที่จำเป็นที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จากทุกหน่วยงานกล่าวถึง คือ ทักษะด้านเทคโนโลยี ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เกสซักรควรมีทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ออกแบบเตรียมงานสำหรับการนำเสนอที่น่าสนใจ ใช้แอปพลิเคชันมือถือใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์ของงานได้ เช่น การใช้บัญชี LINE ทางการเพื่อสื่อสารกับผู้ป่วย นอกจากนี้ควรมีทักษะการจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ของโรงพยาบาลได้ และการเขียนโค้ดสร้างงาน สร้างโปรแกรมหรือสร้างระบบเพื่อนำมาช่วยในการทำงานได้

“โรงพยาบาลขนาดใหญ่เนี่ย มันจะมีข้อมูลอะไรเยอะแยะไปหมดเลย บางครั้งเราจะต้องหาข้อมูลขึ้นเพื่อจะมาแก้ปัญหาในการทำงาน... หรือว่าส่งเสริมเรื่องการวิจัยต่าง ๆ เพราะฉะนั้นเราก็ต้องมีความสามารถที่จะใช้ IT ในการจัดการข้อมูลได้ ตรงนี้ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่เราต้องควรชวนชวนหาด้วย” P03

ผู้ให้ข้อมูลยังได้กล่าวถึงทักษะด้านภาษาว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเกสซักรในยุคที่ผู้มารับบริการไม่ใช่มีเพียงคนไทยเท่านั้น เกสซักรจำเป็นต้องมีทักษะด้านภาษาอังกฤษเป็นอย่างน้อย ทั้งทักษะการฟัง พูด หรือแม้แต่การอ่านเอกสารภาษาอังกฤษ เพราะเกสซักรต้องอ่านเอกสารรับรองผลการวิเคราะห์คุณภาพของสารเคมี วัตถุอันตรายหรือผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากห้องปฏิบัติการตามมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลว่าการมีทักษะภาษาที่สาม เช่น ภาษาจีน ภาษามลายู ก็เป็นเครื่องมือที่ได้เปรียบทางการสื่อสารเพราะผู้รับบริการมาจากหลากหลายประเทศไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์ มาเลเซีย ส่วนภาษาอื่น ๆ มักจะมีสามประจำโรงพยาบาลช่วยอำนวยความสะดวกอยู่แล้ว เช่น ภาษาพม่าหรือภาษาลาว

“การสื่อสารภาษาอังกฤษ เพราะว่าโรงพยาบาลเราด้วยความที่เป็นชายแดน จะมีมาเลย์ สิงคโปร์ คนจีน มีต่างชาติมาเยอะ อาจจะมีภาษาอื่นนอกจากภาษาอังกฤษ อย่างเช่น ภาษามลายู... เพราะว่าเราอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ควรจะมีความสามารถด้านภาษาที่สาม” P13

การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ในหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูลจำนวน 16 แห่งพบว่า จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทในแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่ 1-7 คน ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาเภสัชศาสตร์ สังคมและการบริหาร และสาขาเภสัชกรรมคลินิก ในบางหน่วยงานมีความหลากหลายของสาขา เช่น การบริหารงาน สาธารณสุข รัฐประศาสนศาสตร์ และพัฒนาสังคม ดังแสดงในตารางที่ 3

การศึกษาในระดับปริญญาโท

จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ได้ทำงานร่วมกับเกสซักรที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่า การศึกษาในระดับปริญญาโท ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ ระเบียบวิธีวิจัย การทำ

ตารางที่ 3. จำนวนเภสัชกรที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทในหน่วยงาน

รหัสผู้ให้ข้อมูล	จำนวนผู้จบปริญญาโทในหน่วยงาน (คน)	สาขาที่จบ
P01	7	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชกรรมปฐมภูมิ เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P02	7	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชกรรมปฐมภูมิ เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P03	4	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P04	4	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P05	6	เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาสังคมและมนุษย์ การบริหารสาธารณสุข
P06	6	เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาสังคมและมนุษย์ การบริหารสาธารณสุข
P07	3	บริหารเภสัชกรรม เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P08	3	บริหารเภสัชกรรม เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P09	1	การคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพ
P10	1	เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P11	4	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P12	4	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P13	1	เทคโนโลยีเภสัชกรรม
P14	1	เทคโนโลยีเภสัชกรรม
P15	6	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร
P16	6	เภสัชกรรมคลินิก เภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร

ความเข้าใจงานวิจัย หรือความรู้ด้านคลินิกเฉพาะทาง นอกจากนี้ การเรียนยังทำให้ผู้เรียนมีความคิดเชิงระบบ (systems thinking) ทำให้มีมุมมองที่กว้างขึ้นและมองปัญหาในภาพขององค์รวม ทั้งนี้การศึกษาในระดับปริญญาโท ผู้เรียนต้องทำวิจัย ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (systematic thinking) เกิดประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการ และการวิเคราะห์สถิติ เมื่อผ่านกระบวนการนี้แล้วพบว่าผู้เรียนสามารถแก้ไขจัดการปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้ การมีความสามารถในการทำวิจัยถือเป็นข้อได้เปรียบในการดำเนินการเพื่อเลื่อนเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมของการเรียนด้วยว่า การเรียนปริญญาโททำให้ผู้เรียนมีเครือข่ายที่มากขึ้นจากการมีเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์กันระหว่างการเรียนการสอน

“คือคนที่จบ (ปริญญาโท) มากก็มีทักษะในเรื่องของการทำวิจัย รู้แนวคิดในการที่จะแก้ปัญหา พี่ว่ามันก็ดีนะ เพราะเห็นความแตกต่าง.... แต่ว่าบางคนที่เขาไม่ได้จบ แต่ว่าเขาทำเป็น มันก็เป็นความสามารถเฉพาะตัว ปริญญาโท

ผ่านงานวิจัย มันก็จะมีความสามารถอีกแบบ การมองในเรื่องการแก้ปัญหาหรือว่าการทำวิจัย และมันก็จะเปลี่ยนมุมมองไปอีกแบบ มุมมองที่กว้างในการแก้ปัญหา เพิ่มวิสัยทัศน์....ก็ได้มีมุมมองใหม่ ๆ รู้จักคิดและนำไปต่อยอดและควรรีบเรียนก่อนไฟมอด เพราะพอทำงานเรื่อย ๆ ก็จะมี “เกียจและเบือ” P12

“รู้ว่าเวลาที่จะจบ ป โท ได้อย่างน้อยต้องมีการทำการศึกษาวิจัย...ซึ่งงานวิจัย เนี่ยเป็นสิ่งหนึ่งที่มีประโยชน์ในเรื่องการจัดกระบวนการความคิด โดยเราจะต้องไปสืบหาว่าเราจะทำอะไร อะไร ต้องไปดูปัญหาว่ามันมีปัญหาอะไร ปัญหาใหญ่ ปัญหาเล็ก หลาย ๆ ปัญหา แล้วต้องมาจัดเรียงปัญหาว่าอันไหนเป็นปัญหาที่สำคัญที่ควรจะต้องเอาเป็นหัวข้อ มาทำการวิจัยและหลังจากนั้นเราก็ตดสอบว่าแล้วเราจะใส่ intervention อะไรเข้าไป ....เพราะฉะนั้น พอเขาผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบนี้แล้ว เราก็คาดหวังว่าเมื่อเขาเอา skill จากที่เขาได้จากการเรียนปริญญาโทตรงนี้ มาทำงานก็จะทำให้เขาทำงานอย่างเป็นระบบรู้วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้นระดับหนึ่ง” P03

ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูล เพื่อนร่วมงานมีความคาดหวังต่อเภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล มีแนวคิดในการแก้ปัญหา สามารถช่วยแก้ไขปัญหาในงานได้ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ทั้งยังคาดหวังว่าผู้ที่ลาศึกษาต่อ จะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทและควรเรียนจบภายในระยะเวลาที่กำหนด

“จะช่วยแก้ไขปัญหาอะ เหมือนบางอย่างที่เรามองไม่เห็นว่ามันเป็นปัญหาจริง ๆ มันอาจจะเป็นก็ได้ถ้าเราได้อาข้อมูลมาทำ คือปัญหาเราเยอะตอนนี้ แต่ว่ามันไม่ได้โดนแก้ไข เพราะบางทีเราจะถูกปิดกั้นด้วยความที่ว่ามันไม่มีทางจะแก้ได้ แต่ว่าถ้าเกิดมีคนที่ยากจะช่วยเข้ามาแก้แล้วก็เขามีวิธีการจัดการที่ดี ก็น่าจะช่วยให้หลายอย่าง” P15

การฝึกอบรมระยะสั้น

ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงการฝึกอบรมระยะสั้นว่าเป็นการเพิ่มพูนความรู้อีกทางหนึ่งของเภสัชกร โดยเป็นการอบรมเฉพาะเรื่องที่สนใจ เช่น เภสัชกรรมปฐมภูมิ การดูแลผู้ป่วยระยะท้าย และใช้เวลาเรียนสั้นเพียง 4 เดือน ทั้งนี้ไม่ได้มีข้อกำหนดเรื่องการทำวิจัยเหมือนการเรียนในระดับปริญญาโท ผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวถึงประโยชน์จากการเรียนทั้งสองหลักสูตรว่าอาจจะยังไม่ส่งเสริมความก้าวหน้าในการทำงาน บางครั้งการลาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ไม่ทำให้ได้รับเงินเดือนที่สูงขึ้น แต่การเรียนในหลักสูตรระยะสั้นจะไม่กระทบกับการเลื่อนตำแหน่งเมื่อเทียบกับการลาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ซึ่งต้องลาอย่างน้อย 2 ปีในหลักสูตรปกติ ดังนั้นการเลือกศึกษาต่อไม่ว่าในระดับใด อาจต้องพิจารณาจากความต้องการของหน่วยงานเป็นหลัก หากต้องการได้ความเชี่ยวชาญในระยะเวลานั้น การเลือกเรียนหลักสูตรระยะสั้นก็เป็นคำตอบที่ดีกว่า แต่หากต้องการกำลังคนที่มีความรู้ด้านการวิจัยหรือนวัตกรรมก็ต้องสนับสนุนให้ศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา การ

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปริญญาโทและหลักสูตรระยะสั้นที่เฉพาะทางแสดงอยู่ในตารางที่ 4

“...เรื่องของการมีผลต่อความก้าวหน้าอาจจะมองโดยตรงอะ มันไม่มี คือกลับมาถ้าเงินเดือนแค่นั้นก็แค่นั้น แต่ถ้าไปปริญญาโทเนี่ย ถ้าไปเป็นแบบลาไปเรียนเลยสองปี คุณอาจจะโดนเงินเดือนไม่ขึ้นขึ้น เพราะว่ามันเป็นไปตามระเบียบราชการ แต่ว่าถ้าไปสี่เดือนเนี่ย ส่วนใหญ่มันจะไม่กระทบต่อการเลื่อนขึ้นเงินเดือน เพราะว่ามันแค่สี่เดือนในหนึ่งปี มันยังอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถเลื่อนขึ้นได้ แล้วเมื่อจบออกมาแล้วถามว่าอันนั้นคือปริญญาโท อันนี้คือแค่ประกาศนียบัตรก็ขึ้นอยู่กับว่าคุณต้องการอะไร หน่วยงานต้องการอะไร ถ้าหน่วยงานบอกว่าต้องการเอาเร็ว ๆ ผลผลิต ผลิตคน ได้เร็ว ๆ และออกมาทำงานเลยเนี่ย ก็คงจะสนับสนุนแบบสี่เดือน แต่ถ้าคิดว่าจะเอาไปเพื่อกลับมาทำหน้างานวิจัยหรือนวัตกรรมของกลุ่มงานก็อาจจะต้องสนับสนุนให้ไปในเรื่องของปริญญาโท เพราะมันจะได้ skill จากการที่เราไปเรียนรู้...กระบวนการวิจัยตรงนั้น” P03

การสนับสนุนการศึกษาต่อ

ผู้ให้ข้อมูลชี้แจงในทางเดียวกันว่า ในปัจจุบันยังไม่มีการสนับสนุนในเรื่องของทุนการศึกษา หรืออนุญาตให้ลาเรียนได้เต็มเวลาเนื่องจากอัตรากำลังของเภสัชกรในหน่วยงานไม่เพียงพอ เพื่อนร่วมงานที่สนใจศึกษาต่อในระดับสูงต้องใช้เวลาของตนเอง และบริหารจัดการเวลาด้วยตนเอง โดยเรียนในหลักสูตรที่เปิดสอนในวันเสาร์หรืออาทิตย์ โดยในวันเวลาราชการ ก็ยังต้องปฏิบัติงานตามปกติ หน่วยงานไม่มีนโยบายสนับสนุนทุนการศึกษา แต่จะอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดให้ไม่ต้องอยู่เวรในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ แต่ถึงแม้ว่าจะต้องลงทุนทั้งเงินและเวลา ผู้ให้ข้อมูลชี้แจงว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจะเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของหน่วยงานในอนาคต นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังกล่าวถึงการส่งเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ ในโรงพยาบาล

ตารางที่ 4. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเรียนในหลักสูตรปริญญาโทและหลักสูตรระยะสั้นที่เฉพาะทาง

ลักษณะการศึกษา	หลักสูตรปริญญาโท	หลักสูตรระยะสั้นที่เฉพาะทาง
ระยะเวลา	ใช้เวลานานกว่า (2 ปีหรือมากกว่า)	ใช้นานน้อยกว่า (4 เดือน)
ความเข้มข้น/ขอบเขต	เน้นภาพรวมที่กว้าง (มุมมอง/การจัดการ) มีความรู้เข้มข้น เน้นงานวิจัย	เน้นเฉพาะเรื่อง/เฉพาะโรค/การปฏิบัติงาน มุ่งเน้นไปที่ทักษะที่ใช้ในงาน
ผลลัพธ์ต่อผู้เรียน	พัฒนาศักยภาพผู้เรียน สร้างความคิดที่เป็นระบบ	เพิ่มความรู้ในการปฏิบัติงานนั้น ๆ โดยตรง
การเลื่อนเงินเดือน	การลาศึกษาต่อแบบเต็มเวลาไม่ผลต่อการปรับเงินเดือน	ไม่มีผลต่อการปรับเงินเดือน

เพิ่มเติม เช่น การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในกลุ่มงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองในหน่วยงาน

“เมื่อก่อนมีการเสนอ ให้ผู้ที่สนใจไปเรียนต่อ แบบลาเรียนได้ไปเป็นปี ๆ แบบใช้เงินสนับสนุนโรงพยาบาล แต่ปัจจุบันด้วยอะไร หลาย ๆ อย่าง ด้วยอัตรากำลังคนที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ จึงไม่มีแบบเมื่อก่อน แต่ทุกวันนี้ อัตราคนที่ต้องการเรียนต่อมีน้อยลงด้วย เลยไม่ได้มีการสนับสนุนในส่วนนี้มาก” P02

การอภิปรายผล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้เป็นเภสัชกรในหน่วยงานภาครัฐ ทั้งโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และงานด้านอาหารและยา ทั้งหมดเห็นตรงกันว่า เภสัชกรในหน่วยงานภาครัฐต้องมีคุณสมบัติพื้นฐาน คือ ความรู้ทางเภสัชกรรมที่ทันสมัย โดยต้องมีความรู้พื้นฐานด้านข้อมูลยาที่แม่นยำที่ครอบคลุมไปถึงเรื่องการใช้ยาร่วมกับยาและอาหาร สมุนไพร การจัดการอาการไม่พึงประสงค์ การจัดการการแพ้ การเตรียมยา และการค้นหาปัญหาจากการใช้ยาได้ ทั้งยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับโรค รวมไปถึงยาใหม่และแนวทางการรักษา นอกจากนี้ เภสัชกรยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบยาของโรงพยาบาลทั้งหมด เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบงานได้ คุณสมบัติที่ผู้ให้ข้อมูลระบุนั้นสอดคล้องกับหน้าที่ของเภสัชกรโรงพยาบาลในมาตรฐานวิชาชีพเภสัชกรรมโรงพยาบาล พ.ศ. 2566-2570 ที่ประกอบไปด้วยหน้าที่การจัดการงานเภสัชกรรม บริการเภสัชสนเทศ การจัดการความรู้และระบบสารสนเทศทางยา การส่งเสริมการรักษาด้วยยาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การจัดหา การกระจาย และการควบคุมยา การติดตามประเมินผลการใช้ยา และการประเมินประสิทธิภาพระบบยาและงานเภสัชกรรม (4) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่สรุปว่า เภสัชกรโรงพยาบาลเป็นส่วนสำคัญในทีมดูแลผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกทั้งการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข เช่น การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ ไปจนถึงการปฏิบัติงานวิชาชีพเภสัชกรรม เช่น การทบทวนการใช้ยา (5) นอกจากนี้เภสัชกรยังต้องมีความรู้เฉพาะทางตามภารกิจที่สอดคล้องกับ service plan ของโรงพยาบาล เช่น งานเภสัชกรรมด้านหลอดเลือดและหัวใจ มะเร็ง เภสัชกรรมปฐมภูมิ และเภสัชกรรมสมุนไพร ความรู้เรื่องการบริการจัดการ และความรู้เรื่องสิทธิด้านการรักษาพยาบาล

เภสัชกรโรงพยาบาลหรือเภสัชกรที่ทำงานในหน่วยงานรัฐบาลอื่น ๆ ทั้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและด้านอาหารและยา ยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบภายใต้กฎหมายหลายฉบับ เภสัชกรจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติยา ประมวลกฎหมายยาเสพติด พระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ บัญชียาหลักแห่งชาติ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ นอกจากนี้ ยังควรมีความรู้ในด้านการทำแผนงานหรือการทำโครงการต่าง ๆ รวมถึงมีความรู้เรื่องหลักการท้าวิจัยด้วย

เภสัชกรยังต้องรับผิดชอบในการติดต่อกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการจัดทำหนังสือราชการและเทคนิคการเขียนหนังสือราชการต่าง ๆ ด้วย งานวิจัยในอดีตพบว่า การเขียนหนังสือราชการยังคงเป็นเรื่องที่ทำหายในหลายหน่วยงาน การเขียนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยการฝึกอบรมเพิ่มเติมเช่นกัน (6-7) เภสัชกรภาครัฐต้องการทักษะที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานทั้งในด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการจัดการงานที่ซับซ้อน ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นทักษะที่จำเป็น โดยต้องมีทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนสามารถอธิบายข้อมูลยาให้ผู้ป่วยหรือประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ รวมถึงต้องสื่อสารกับผู้ร่วมงานทั้งในวิชาชีพเดียวกันและต่างวิชาชีพได้ หรือต้องสื่อสารเพื่อไกล่เกลี่ยกับผู้ประกอบการ ทั้งนี้ เภสัชกรต้องมีใจรักการบริการ รวมถึงมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงาน

เภสัชกรในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้โปรแกรมพื้นฐาน การทำสื่อประชาสัมพันธ์ ความสามารถด้านเทคโนโลยีขั้นที่สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเขียนโปรแกรมหรือการใช้แอปพลิเคชันมือถือเพื่อช่วยในการทำงาน ตัวอย่างการทำงานที่เภสัชกรใช้เทคโนโลยีในการออกแบบการทำงาน เช่น การพัฒนาบัญชีทางการของไลน์เพื่อติดตามอาการไม่พึงประสงค์จากยาเคมีบำบัดหลังการจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล (8) การให้บริการเภสัชกรรมทางไกลในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (9) หรือการประยุกต์ใช้วิทยาการข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ในทางเภสัชกรรม (10)

ในยุคที่ทุกคนเป็นพลเมืองโลก (global citizen) ทักษะด้านภาษาเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างมากสำหรับเภสัชกร ข้อมูลจากงานวิจัยนี้พบว่า นอกจากภาษาอังกฤษที่

เภสัชกรจะต้องอ่าน ฟัง หรือพูดได้เป็นพื้นฐานแล้ว เภสัชกรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างจำเป็นต้องเข้าใจภาษาอื่น ๆ ด้วย เช่น จีน มลายู พม่า ลาว เพราะจะทำให้สื่อสารกับผู้รับบริการที่เป็นทั้งผู้ใช้แรงงาน รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาจากหลากหลายประเทศได้ (11-12)

นอกจากนี้เภสัชกรยังต้องมีทักษะการบริหารจัดการปัญหาที่เจอในหน่วยงาน การจัดการคน การบริหารจัดการคลังยา และมีภาวะผู้นำด้วย ความรู้ ทักษะ และความสามารถทั้งหมดนี้ต้องอาศัยประสบการณ์ในการทำงานและการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปในระดับบัณฑิตศึกษาหรือการศึกษาต่อเนื่องระยะสั้น งานวิจัยนี้พบว่า เภสัชกรผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานรัฐคาดหวังต่อเภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทว่า ต้องเป็นผู้ที่มีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สามารถใช้กระบวนการคิดและความสามารถเชิงบริหารเพื่อยกระดับองค์กร มีมุมมองที่แตกต่างเพื่อช่วยแก้ไขและพัฒนางานให้ดีขึ้น มีทักษะการวิจัยโดยมีความรู้และทักษะด้านระเบียบวิธีวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการทำงานวิชาการได้

จากประสบการณ์การทำงานร่วมกันกับเภสัชกรที่จบปริญญาโทของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ความโดดเด่นของผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทที่เห็นได้ชัดคือ กระบวนการคิดเชิงระบบและการมองภาพรวมซึ่งเป็นผลมาจากการทำวิจัยที่ช่วยฝึกการวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ งานวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่า การศึกษาในระดับปริญญาโททำให้ผู้ผ่านการศึกษามีความเชี่ยวชาญที่เพิ่มขึ้น มีความน่าเชื่อถือทางวิชาชีพ มีการคิดเชิงวิเคราะห์ และสร้างนวัตกรรมในงานได้ การศึกษาต่อในสาขาวิชาเฉพาะจะทำให้ได้รับการยอมรับ ซึ่งทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นและเปิดโอกาสให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้นในอาชีพการงาน ได้รับการเลื่อนตำแหน่งไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น (13)

ในขณะที่หลักสูตรระยะสั้นเฉพาะทางนั้นเป็นทางเลือกที่ตอบโจทย์ในเรื่องระยะเวลาที่ใช้และการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน โดยไม่กระทบต่อการเลื่อนขั้นเงินเดือนในระบบราชการ หน่วยงานจึงมักเลือกสนับสนุนให้ศึกษาในหลักสูตรระยะสั้นเพื่อผลิตคนทำงานเข้าสู่ service plan ที่ขาดแคลนกำลังคน การเปิดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อรองรับภารกิจนี้อยู่ภายใต้การดูแลของราชวิทยาลัยเภสัชกรรมแห่งประเทศไทย (14)

แม้ผู้ให้ข้อมูลจะยอมรับว่า การศึกษาระดับปริญญาโทเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น แต่ข้อจำกัดเรื่องอัตราค่าจ้างที่ไม่เพียงพอและขาดทุนสนับสนุนทำให้เภสัชกรส่วนใหญ่ต้องใช้ทุนส่วนตัวและเรียนนอกเวลาราชการ ภาครัฐจึงควรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาต่อที่ชัดเจน โดยกำหนดบทบาทของผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทให้สอดคล้องกับสาขาที่เรียนมา เพื่อใช้ศักยภาพในการพัฒนาระบบหรือแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างขององค์กรได้อย่างเต็มที่ โดยหน่วยงานควรสนับสนุนการศึกษาต่อทั้งสองรูปแบบ โดยให้เป็นไปตามความสนใจและความสมัครใจของเภสัชกร และต้องสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของผู้เรียนและไม่กระทบต่องานประจำของหน่วยงาน

งานวิจัยนี้มุ่งเสนอความคิดเห็นของเภสัชกรภาครัฐในโรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และงานด้านอาหารและยา ซึ่งทำงานในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของไทย ไม่ได้รวมถึงเภสัชกรในหน่วยงานอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ผลวิจัยบางอย่างอาจจะเป็นไปตามบริบทของพื้นที่ ดังนั้นอาจต้องมีการวิจัยเก็บข้อมูลสำหรับเภสัชกรในหน่วยงานอื่น ๆ หรือที่ทำงานอยู่ในภูมิภาคอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัย คือ หน่วยงานควรมีโครงการสนับสนุนการพัฒนาทักษะที่ขาดแคลน เช่น ทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยี และทักษะการเขียนหนังสือราชการ โดยควรมีการจัดอบรมภายในหรือส่งเสริมอย่างชัดเจน ทั้งนี้ควรสนับสนุนทั้งหลักสูตรปริญญาโทและหลักสูตรระยะสั้นเฉพาะทาง โดยมีการวางแผนล่วงหน้าตามความต้องการของ service plan ของหน่วยงาน และควรปรับปรุงขั้นตอนการอนุมัติและเรื่องค่าใช้จ่ายให้มีความสะดวกมากขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจ นอกจากนี้ ควรเพิ่มศักยภาพและกำหนดบทบาทที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทให้สอดคล้องกับสาขาที่เรียนมา เพื่อใช้ความสามารถในการพัฒนาระบบหรือแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างขององค์กร

สรุป

คุณสมบัติที่สำคัญของเภสัชกรที่ทำงานในภาครัฐต้องมีประกอบด้วยการมีความรู้เรื่องโรคและยาที่ทันสมัย และการบริหารผู้ป่วยตามมาตรฐานวิชาชีพ ความรู้เรื่องการบริหารจัดการ ความรู้เรื่องสิทธิด้านประกันสุขภาพ ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือกับสหวิชาชีพ ทักษะความเป็นผู้นำทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านเทคโนโลยี และทักษะภาษาต่างประเทศ

ความคาดหวังต่อเภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ของผู้ร่วมงานและองค์กร คือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีกระบวนการคิดเชิงระบบ และการมองปัญหาแบบองค์รวม มีความรู้เรื่องระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ ซึ่งต่างจากหลักสูตรระยะสั้นที่มุ่งเน้นทักษะเฉพาะด้านเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาบุคลากรยังเผชิญข้อจำกัดด้านอัตรากำลังคนที่ไม่เพียงพอและขาดทุนสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. The role of the pharmacist in the health care system [online]. 1997 [cited Mar 3, 2026]. Available from: iris.who.int/server/api/core/bitstreams/805ba725-df0a-4e32-a788-6e610a3afdb0/content
2. Ministry of Health, Singapore. Competency standards for pharmacist in advanced practice [online]. 2017 [cited Mar 3, 2026]. Available from: [isomer-user-content.by.gov.sg/79/a4774d21-ecb5-4e84-ba75-5c2e77659c04/competency-standards-for-pharmacists-in-advanced-practice-2017-\(web-version\).pdf](https://isomer-user-content.by.gov.sg/79/a4774d21-ecb5-4e84-ba75-5c2e77659c04/competency-standards-for-pharmacists-in-advanced-practice-2017-(web-version).pdf)
3. Tenny S, Brannan JM, Brannan GD. Qualitative study [online]. 2022 [cited Mar 3, 2026]. Available from: www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK470395/
4. The Association of Hospital Pharmacy (Thailand). Professional standards 2023-2027 hospital pharmacy [online]. 2022 [cited Dec 9, 2025]. Available from: backend.ha.or.th/fileupload/DOCUMENT/00514/cec9b006-18d6-4211-ae0a-b716ee83d910.pdf
5. Chaiyakunapruk N, Jones SM, Dhippayom T, Sumpradit N. Pharmacy practice in Thailand. Pharmacy practice in developing countries. London: Academic Press; 2016. p.3-22.
6. Thodthankhun T. Problems in writing official documents of state officials in government agencies in Bangkok between 2017-2019. RMUTSB Academic Journal (Humanities and Social Sciences) 2021; 6: 80-91.
7. Martwangsang P. A study of problems in writing official letters at Chaiyaphum Rajabhat University. Research and Development Institute Journal of Chaiyaphum Rajabhat University 2023; 5: 13-21.
8. Bupphachareonsuk P, Kitikannakorn N, Prakongyot C, Sirichanchuen B. Outcomes of developing a Line official account using design thinking for pharmaceutical care in cancer patients at Lampang Hospital. Thai Bulletin of Pharmaceutical Sciences 2025 21: 47-59.
9. Ameri A, Salmanizadeh F, Bahaadinbeigy K. Tele-pharmacy: a new opportunity for consultation during the COVID-19 pandemic. Health Policy and Technol 2020; 9: 281-2.
10. Mottaghi-Dastjerdi N, Soltany-Rezaee-Rad M. Advancements and applications of artificial intelligence in pharmaceutical sciences: A comprehensive review. Iran J Pharm Res 2024; 15: e150510.
11. Bank of Thailand. The direction of tourism in Southern Thailand [online]. 2023 [cited Dec 9, 2025]. Available from: www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/research-and-publications-pdf/articles-and-publications/articles/regional/2023/2566_RL_03_southern_tourism_trend.PDF
12. National Statistical Office. Number of remaining foreign nationals with work permits, by region and province, 2012-2022 [online]. 2023 [cited Dec 9, 2025]. Available from: www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?impt_branch=301#gsc.tab
13. Jagganath G. Exploring the experiences and benefits of postgraduate studies in South Africa: The research master's degree [online]. 2023 [cited Dec 9, 2025]. Available from: link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-21283-3_7#citeas
14. Regulations of the Pharmacy Council concerning the Royal College of Pharmaceutical Sciences of

Thailand, B.E. 2567 (2024). Royal Gazette No. 141,
special 310 (Nov 14, 2024).